

MERCATOR IN HET NOORDPOOLGEBIED

Inzetkaart noordpool op Mercator's wereldkaart - Gerardus Mercator, 1606, publiek domein (<https://www.atlasobscura.com/articles/north-pole-map-mercator>)

Gerard Mercator's wereldkaart uit 1569 is tot op vandaag het wereldbeeld van velen. Zijn projectiemethode werd populair binnen de zeevaart omdat richting behoud blijft. Daar tegenover staat echter dat grootte niet accuraat is. Gebieden in het uiterste noorden en zuiden zijn disproportioneel veel groter afgebeeld tot een oneindige uitrekking van de polen zelf. Als oplossing voegde hij in 1606 een apart kaartje van de noordpool toe in een hoekje van zijn oorspronkelijke wereldkaart. Echter, tot 1909 had niemand een voet op de noordpool gezet, dus hoe heeft Mercator deze kaart gecreëerd?

Op de pool zelf plaatste hij een enorme massieve rots, gebaseerd op een 14de-eeuws reisverslag *Inventio Fortunata* van onbekende bron. De meeste mensen dachten dat die rotsformatie magnetisch was, hetgeen de kompaswerking verklaarde. Mercator was niet overtuigd van het magnetisme van de pool-rots, dus plaatste hij een tweede, volgens hem wel magnetische rots ten noorden van de polaire landmassa. De landmassa zelf verdeelde hij in vier grote stukken gescheiden door water, die in het midden samenkomen tot een reusachtige draaikolk. Dit idee baseerde hij op 16e-eeuwse reisverslagen van ontdekkingsreizigers Frobisher en Davis. Zij beschreven enorme zeestromingen in het huidige Noord-Canada die grote ijsbergen meesleepten. Deze worden in de draaikolk opgeslorpt tot de ingewanden van de aarde, aldus Mercator. Elk van de vier delen heeft specifieke eigenschappen, zoals degene rechtsonder die volgens hem 'de thuis is van pygmeeën'. Ook dit zou gebaseerd zijn op *Inventio Fortunata*, waarin 'groepen van erg kleine mensen' beschreven worden.

Deze kaart is niet enkel historisch boeiend, maar ook interessant als gedachte-oefening voor het verbeelden van de polen van de toekomst. Deze veranderen zo snel dat we ons toekomstige kaarten van de poolgebieden, net als Mercator, eigenlijk ook enkel kunnen verbeelden.

Mona Fias werkt aan de KU Leuven als academisch onderzoeker en focust daarbij op 'Conservation Geopolitics in borderlands'. In juni 2023 volgde ze een intensieve summer school over the Global Arctic in Spitsbergen. U kan haar contacteren via mona.fias@gmail.com.